

BIULETYN INFORMACYJNY

Nr 4 (72) rok 18, Warszawa, październik – grudzień 2001

61.

KOMUNIKAT KOŃCOWY **z prac 10-ciu seminariów na temat:** **„Stosunki polsko-ukraińskie w latach drugiej wojny światowej.** **Polska - Ukraina; trudne pytania”**

W latach 1996 - 2001 odbyło się dziesięć spotkań historyków w ramach międzynarodowego naukowego seminarium poświęconego stosunkom polsko-ukraińskim w latach drugiej wojny światowej. Organizatorami tych spotkań był Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej i Związek Ukraińców w Polsce. Seminaria poprzedziło spotkanie ukraińskich i polskich historyków w Podkowie Leśnej w dniach 7-9 czerwca 1994 roku, na którym omówiono kompleks zagadnień związanych z historią stosunków polsko-ukraińskich w latach 1918-1948. W wydanym końcowym komunikacie przedstawiono poglądy obu stron dotyczące trudnych problemów współżycia i konfliktów obu narodów w jednym z najbardziej złożonych

okresów wspólnej przeszłości. Dyskusja, jaka odbyła się podczas spotkania wykazała, że poruszane problemy wymagają dokładnego i fachowego rozpatrzenia oraz wzajemnego wyjaśniania. Zadeklarowano wspólny udział w realizacji następujących przedsięwzięć: powołaniu polsko-ukraińskich grup, które zajmą się najtrudniejszymi okresami naszej wspólnej przeszłości; wymianie piśmiennictwa historycznego, informacji, dokumentów archiwalnych, ikonografii i innych materiałów; opracowaniu (na podstawie przeprowadzonych badań) kolejnych wersji dokumentu uściślającego wspólny opis stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku.

W 1996 roku Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej i Związek Ukraińców w Polsce w podpisanym porozumieniu uzgodnili, że będą stymulować badania drogą mobilizacji zainteresowanych tą tematyką historyków polskich i ukraińskich i periodycznie organizować naukowe seminaria, na których badacze będą przedstawiać rezultaty swojej pracy i określać, w jakich zagadnieniach ich stanowisko jest zgodne, a w jakich są zauważalne rozbieżności, wymagające dalszych badań. Naukowe i metodyczne kierownictwo ze strony polskiej wziął na siebie Wojskowy Instytut Historyczny (Warszawa), a ze strony ukraińskiej - Wołyński Państwowy Uniwersytet (Łuck). Pierwsze z zaplanowanych seminariów odbyło się w Łucku w marcu 1996 roku. Na seminarium omówiono i przyjęto ogólny program seminariów polskich i ukraińskich historyków. Na drugim seminarium w Warszawie w maju 1997 roku rozpatrzono problemy stosunków ukraińsko-polskich w kontekście narodowościowej polityki II Rzeczypospolitej w okresie międzywojennym (1919 - 1939) i rozpoczęto omawianie problematyki okresu drugiej wojny światowej. Wymiana informacji, poglądów i ocen pozwoliły określić aktualny stan poznania problemu, sfery zgodności lub zbliżenia punktów widzenia, a także rozbieżności w podejściu do badań i wnioskowania. Główny akcent w pracy seminariów położono na wydarzenia drugiej wojny światowej - fundamentalnej stronie stosunków polsko-ukraińskich w najnowszej historii. Od drugiego seminarium rozpoczęto publikację materiałów seminariów pod ogólną nazwą „Polska - Ukraina: trudne pytania”.

W latach 1996-2001 odbyło się 10 seminariów naukowych poświęconych ogólnemu problemowi „Polska - Ukraina: trudne pyta-

nia", w których brało udział (w każdym seminarium) po 15-20 historyków z każdej strony, z ośrodków naukowych Warszawy, Krakowa, Torunia, Wrocławia, Koszalina, Przemyśla, Piotrkowa Trybunalskiego, Kijowa, Lwowa, Łucka, Równego, Iwano-Frankowska, Czerniowiec, Tamopola, Ostroga. Na seminariach wygłoszono 60 referatów (30 w języku polskim i 30 w języku ukraińskim) na te same tematy oraz przeprowadzono dyskusję na temat stosunków polsko-ukraińskich w okresie 1918-1947r. Dokonana wymiana informacji, poglądów i ocen pozwoliła określić dzisiejszy stan badań w tym zakresie, uzgodnić wspólne podejście, a także tworzyła podstawę do uzgadniania rozbieżności i kontrowersji, interpretacji wydarzeń i formułowania wniosków, a w rezultacie prowadziła do stopniowego wypracowywania wspólnych stanowisk obu stron. Wygłoszone referaty i dyskusja wykazały, że nie we wszystkich kwestiach uzyskano zgodność poglądów. Różnice stanowisk w mniejszym stopniu dotyczą płaszczyzny faktograficznej, a w większym - interpretacyjnej.

Seminaria były udanymi spotkaniami historyków polskich i ukraińskich. W spokoju i powadze, bez zbędnych emocji historycy mieli możliwość zaprezentowania swego punktu widzenia na temat stosunków polsko-ukraińskich w latach drugiej wojny światowej. W swobodnej wymianie informacji, poglądów i ocen na trudne problemy wzajemnych stosunków podjęto próbę ustalenia aktualnego stanu wiedzy na powyższe tematy.

Przeprowadzone seminaria wykazały, że można i trzeba zasiąść do jednego stołu, aby wymieniając poglądy i prezentując wyniki badań opartych na dokumentach, ustalić w rzeczowej dyskusji przebieg, skutki i przyczyny konfliktu polsko-ukraińskiego. Jest to jedyna droga do wyjaśnienia istniejących rozbieżności w ocenie wydarzeń i opracowania obiektywnej historii stosunków polsko-ukraińskich w latach drugiej wojny światowej.

Widocznym dorobkiem odbytych 10-ciu międzynarodowych seminariów naukowych jest 10 tomów „Polska-Ukraina: trudne pytania” zawierających referaty, dyskusję, uzgodnienia i rozbieżności oraz chronologię wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodniej w latach 1939-1945. Materiały te wypełniają lukę w historii stosunków polsko-ukraińskich w latach drugiej wojny światowej i mogą

być wykorzystane na studiach historycznych, politologicznych, socjologicznych i z zakresu stosunków międzynarodowych. Ponadto seminaria doprowadziły do uformowania grupy młodych historyków inspirując ich badania z zakresu stosunków polsko-ukraińskich XX wieku, co stwarza perspektywę dalszego rozwoju studiów nad historią Ukrainy w Polsce i historią Polski na Ukrainie.

Uzyskane doświadczenia kilkuletnich systematycznych spotkań seminaryjnych wskazują na potrzebę kontynuowania badań wzajemnych stosunków w XX wieku. Ważną rolę w tych badaniach winna spełniać wzajemna wymiana informacji, dokumentów i wyników naukowych studiów, wspólna dyskusja nad kontrowersyjnymi problemami przeszłości oraz informowanie obu społeczeństw o wynikach badań. Jednocześnie uczestnicy seminarium uważają, że kierunek przyszłych badań nie może sprowadzać się tylko do poszukiwania winy lub odpowiedzialności tej czy innej strony za minione wydarzenia, lecz iść w kierunku ustalenia i wyjaśnienia ich rzeczywistych przyczyn i wyciągnięcia wniosków na przyszłość.

Kontynuacja polsko-ukraińskich seminariów będą konferencje naukowe organizowane od przyszłego roku wspólnie przez ukraińską Akademię Nauk w Kijowie, Uniwersytet Wrocławski oraz Kolegium Europy Wschodniej we Wrocławiu.

Uczestnicy seminarium wyrażają gorące podziękowanie Komitetowi Badań Naukowych, Fundacji im. Stefana Batorego, Ministerstwu Spraw Zagranicznych, Ministerstwu Obrony Narodowej, Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Stowarzyszeniu „Wspólnota Polska”, Akademii Obrony Narodowej, Urzędowi ds. Kombatanów i Osób Represjonowanych, Ośrodkowi KARTA, Centralnej Bibliotece Wojskowej, Fundacji Bankowej im. dr Mariana Kantona, Bankowi Depozytowo-Kredytowemu S.A. w Lublinie, Spółce Akcyjnej POLAR za pomoc finansową i organizacyjną, która umożliwiła przeprowadzenie badań i zaplanowanych seminariów.

Jednocześnie uczestnicy seminarium wyrażają wdzięczność Ministerstwu Spraw Zagranicznych Ukrainy, ambasadzie Ukrainy w Polsce, administracji Wołyńskiego Państwowego Obwodu, Wołyńskiemu Państwowemu Uniwersytetowi im. Łesi Ukrainki, Międzynarodowej Fundacji „Widrodzennia” za aktywne uczestnictwo w organizacji międzynarodowego forum historyków.